

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПРОВІДНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Перспективи капіталізації освітньої та наукової діяльності закладів вищої освіти (ЗВО) в умовах економіки знань не можуть формуватися, виходячи тільки з колективного досвіду та знань науково-педагогічних працівників. З іншого боку, результати інтелектуальної діяльності не можуть бути привнесені ззовні, передумови для їх формування створюються в середині організації та тільки за участю всього колективу, за умов високого рівня довіри його членів (використання корпоративного партнерства). Так, наявність у відкритому доступі та актуальність публічної інформації, зокрема стратегічних документів діяльності ЗВО, вже свідчить про його готовність до розвитку капіталу відносин – створення колективних знань.

Інформація про публічний доступ до стратегічних та програмних документів з освітньої та наукової діяльності серед 30 кращих ЗВО України з рейтингу «ТОП-200 ВНЗ» свідчить, що одна третина із цих кращих університетів, у т.ч. із підпорядкуванням Міністерству освіти і науки України, Міністерству охорони здоров'я України та Міністерству оборони України, не мають у вільному доступі зазначених документів. Усі інші університети (а таких більшість) мають загальну стратегію (доктрину, програму, план тощо) із розвитку своєї діяльності. Крім того, Київський національний університет імені Тараса Шевченка має ще окремі документи з перспективного розвитку для освітньої та інноваційно-наукової діяльності. Окремий документ стратегії розвитку освітньої діяльності мають Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» та Національний університет «Львівська політехніка», а зі стратегією розвитку наукової діяльності – Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. Між іншими Національний лісотехнічний університет України має загальний документ стратегічного розвитку, яким передбачено заходи з управління освітньою, науковою та інноваційною діяльностями.

На підставі аналізу змісту документів про концепцію та стратегію освітньої та наукової діяльності було проаналізовано пріоритетні напрями та шляхи розвитку інтелектуального капіталу у 5 найкращих за рейтингом «ТОП-200 ВНЗ України» університетів, що мають відповідні документи у відкритому доступі. Вибір було зроблено за такими критеріями:

- приналежність до університетів як до багатогалузевих ЗВО, «що провадить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти (у т.ч. доктора філософії), проводить фундаментальні

та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність» (ст. 28 Закону України «Про вищу освіту»);

- входження до світових рейтингів ЗВО;
- представляють різні економіко-географічні райони України.

Для аналізу було обрано такі ЗВО та їх нормативні документи – університети далі наведено в послідовності, що відповідає місцям у вітчизняному рейтингу «200-ТОП ВНЗ України»:

- Київський національний університет імені Тараса Шевченка із Програмою розвитку Київського національного університету імені Тараса Шевченка на 2012–2020 роки [1], Програмою розвитку науково-інноваційної діяльності на період до 2020 року [2] та Концепцією освітньої діяльності на період до 2019 року [3];

- Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна із Програмою розвитку на 2010–2020 роки [4];

- Національний університет «Львівська політехніка» із Програмою розвитку Національного університету «Львівська політехніка» на період до 2020 року [5] та Концепцією освітньої діяльності на період до 2020 року [6];

- Сумський державний університет із документом «Концептуальні засади діяльності, стратегія розвитку на 2010–2020 роки, заходи реалізації та прогнозні показники» [7];

- Донецький національний університет імені Василя Стуса зі Стратегією розвитку на 2017–2025 роки [8].

Об'єктами порівняльного аналізу програмних документів стали задекларована місія університетів у розвитку інтелектуального капіталу країни або регіону, стратегічні цілі, пріоритети та напрями вдосконалення управління й інфраструктури, а також шляхи капіталізації освітньої та наукової діяльності в контексті розвитку інтелектуального капіталу закладу.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка бачить свою місію у формуванні національної еліти України та в сприянні інтеграції країни у світовий економічний простір, а себе – центром концентрації інтелектуального капіталу, у якому специфіка інноваційної діяльності пов'язана з інтелектуальною працею, середовищем генерування ідей, нових знань та технологій і створення кінцевого продукту навчання – конкурентного кадрового

потенціалу та міждисциплінарних досліджень, які мають наукову новизну та містять інноваційні технології в розробках.

Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна бачить свою місію в посиленні та розширенні інтелектуального та морального впливу університету на внутрішнє та навколишнє середовище, у сприянні розвитку духовних потреб людей через їх знайомство з надбаннями української та світової культури, розкритті дослідницького потенціалу діяльності, максимальному наближенні до основних характеристик університету світового класу і створенні передумов для входження до 500 кращих університетів світу за визнаними університетськими рейтингами.

Національний університет «Львівська політехніка» як інноваційний дослідницький університет організує наукову та освітню діяльність у рамках інноваційного розвитку України, що забезпечує розвиток інтелектуального капіталу, шляхом підтримки позитивного іміджу потужного регіонального освітньо-наукового центру, здатного оперативно реагувати на зміни ринку праці та забезпечувати належний освітньо-культурний рівень фахівців, трансфер нових знань та новітніх технологій, розроблення інноваційної продукції світового рівня.

Сумський державний університет як європейський інноваційний та дослідницький реалізує модель активного учасника світового освітньо-наукового простору, що передбачає гармонізацію навчальної та дослідницької діяльності, активну міжнародну діяльність, генерацію та трансфер знань у бізнес, сектор державних послуг, реалізацію соціально значущих проєктів, які сприяють розвитку регіону та суспільства.

Місія Донецького національного університету імені Василя Стуса полягає у формуванні особистості-професіонала, інтелектуальної, інформованої, інноваційної, самоідентифікованої, інтегрованої в суспільство. Бачення університету: відкрита елітарна академічна спільнота, що є провідним центром освіти, науки та інновацій; надійний та соціально відповідальний партнер, організація із власним корпоративним духом.

Різниця в місіях університетів полягає: у зосередженні Київського національного університету імені Тараса Шевченка на формуванні національної еліти України та інтеграції країни у світовий простір, у поглядах Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна на свій менеджмент як університету світового класу та Сумського державного університету – як європейського

інноваційного та дослідницького університету. Тоді як спрямованими на регіональний розвиток залишаються Національний університет «Львівська політехніка» та Сумський державний університет. При цьому Донецький національний університет імені Василя Стуса не орієнтує чітко свою діяльність ні на міжнародний, ні на регіональний рівні, обмежуючись загальним формулюванням своєї місії.

Загальним у місії всіх університетів постає або концентрація інтелектуального капіталу, або інтелектуальний вплив на середовище, або розвиток інтелектуального капіталу країни, або формування інтелектуальної особистості-професіонала, що пов'язане з генеруванням нових знань та створенням інноваційного продукту, трансфером технологій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Програма розвитку Київського національного університету імені Тараса Шевченка на 2012–2020 роки. 2012. URL: http://science.univ.kiev.ua/documents/rozvytok/Program_ Univ_2020.pdf.

2. Програма розвитку науково-інноваційної діяльності Київського національного університету імені Тараса Шевченка на період до 2020 року. Укл. Л. Губерський та ін.; КНУ ім. Тараса Шевченка. 2013. URL: http://science.univ.kiev.ua/documents/rozvytok/Programs_rozvytok_innovation.pdf.

3. Концепція освітньої діяльності Київського національного університету імені Тараса Шевченка на період до 2019 року. Укл. Л. Губерський та ін.; КНУ ім. Тараса Шевченка. 2014. URL: <http://nmc.univ.kiev.ua/docs/Kontseptsia.pdf>.

4. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Програма розвитку на 2010–2020 роки. 2010. URL: <http://www.univer.kharkov.ua/docs/polozhennya/program2010–2020nw.pdf>.

5. Програма розвитку Національного університету «Львівська політехніка» на період до 2020 року. 2010. URL: http://lp.edu.ua/sites/default/files/attach/2018/10662/programa_rozvytku_universytetu.pdf.

6. Концепція освітньої діяльності на період до 2020 року. 2015. URL: <http://www.lp.edu.ua/koncepciya-osvitnoyi-diyalnosti>.

7. Концептуальні засади діяльності Сумського державного університету, стратегія розвитку на 2010–2020 роки, заходи реалізації та прогностичні показники. СумДУ, 2010. URL: <http://sumdu.edu.ua/ukr/general/normative-base.html?task=getfile&tmpl=component&id=86fb8da5-e787-e311-a3b8-001a4be6d04a&kind=1>.

8. Стратегія розвитку Донецького національного університету імені Василя Стуса на 2017–2025 роки. 2016. URL: https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2018/08/Strategia_rotated.pdf.